

SRHR-nettverket og Skadelige Skikker-nettverkets innspill til revidert humanitær strategi

SRHR-nettverket og Skadelige skikker-nettverket ønsker den nye humanitære strategien velkommen. Vi takker for muligheten til å komme med innspill, og håper det blir mulig å delta med ytterligere innspill til strategiens konkrete målsettinger videre i prosessen.

Nettverkene har fordelt innspillet i tre hovedkategorier: 1) Viktige endringer i det humanitære landskapet; 2) Prioriteringer for å møte kvinners, jenters og sårbare gruppers behov i forkant av, under og etter kriser (beredskap, respons og gjenoppbygging); 3) Forslag til finansiering og koordinering som kan sikre at Norge møter sine forpliktelser og målsettinger.

1. Viktige endringer i det humanitære landskapet

Verden står i dag overfor mange sammensatte og kompliserte humanitære kriser som følge av **krig og konflikt, pandemi/epidemier, naturkatastrofer og klimakrise**. Dette rammer menneskers liv, helse, økonomiske og sosiale situasjoner. Stadig flere kriser varer lenger og har langvarige konsekvenser for den kriserammede befolkningen. Følgelig er ikke kortvarig respons lenger tilstrekkelig.

I alle humanitære kriser rammes kvinner, jenter og sårbare grupper i størst grad. Humanitære kriser **forverrer eksisterende kjønnsforskjeller** og fører ofte til at nevnte grupper blir **mer sårbare for ulike former for kjønnsbasert vold¹, deriblant skadelige skikker som barneekteskap og kjønnslemlestelse²**, og andre menneskerettighetsbrudd.³

Klimaendringer og klimarelaterte katastrofer har sammenlignbare negative konsekvenser for jenters og kvinners liv, sikkerhet, helse og rettigheter, som krig og konflikt. For eksempel har seksuelle og voldelige overgrep og praksis som barneekteskap økt under ekstremværitilstander⁴, eller når tørke- og sultkatastrofer forekommer.

Diskriminerende sosiale og kjønnsnormer, og desperate tilstander, økt fattigdom og sult som følge av krig, konflikt og klimakrise, fører til **økt fare for og forekomst av fysiske, psykiske og seksuelle overgrep**. Risiko for uønsket graviditet/ tenåringsgraviditeter og utfordringer relatert til blant annet menstruasjonshygiene forekommer også.⁵

¹ <https://www.icrc.org/en/document/sexual-gender-violence-against-men-boys-lgbtq>

² UNICEF (2020), "Technical Note on COVID-19 and harmful practices" Available at <https://www.unicef.org/media/67506/file/TechnicalNote-COVID-19-and-HarmfulPractices-April%202020.pdf> ;

³ <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a75258-protection-against-violence-and-discrimination-based-sexual>

⁴ Doherty, F. C., Rao, S., & Radney, A. R. (2023). Association between child, early, and forced marriage and extreme weather events: A mixed-methods systematic review. *International Social Work*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/00208728231186006>

⁵ Shukla, S., Ezebuihe, J.A. & Steinert, J.I. Association between public health emergencies and sexual and reproductive health, gender-based violence, and early marriage among adolescent girls: a rapid review. *BMC Public Health* 23, 117 (2023). <https://doi.org/10.1186/s12889-023-15054-7>

Kvinners og jenters seksuelle og reproduktive helse- og rettigheter (SRHR) er under press verden over, og spesielt i krisesituasjoner. Det er estimert at tenåringsjenter og kvinner i reproduktiv alder utgjør 34 millioner av de som på verdensbasis har behov for humanitær hjelp, men at deres seksuelle og reproduktive helse behov ikke blir møtt.⁶ Dessverre blir også SRHR ofte oversett eller nedprioritert i humanitær innsats.

Tenåringsjenter er spesielt utsatt i krisesituasjoner.⁷ Unge jenter og unge kvinner utsettes for 'dobbel marginalisering' og usynlighet på grunn av deres alder, kjønn, seksuelle orientering, eller kjønnsidentitet. De opplever økt risiko for kjønnsbasert vold, som medfører alvorlige psykiske og fysiske helseproblemer. Hvert år føder 12 millioner tenåringsjenter, og 3,2 millioner kvinner og jenter gjennomgår utrygg abort i humanitære settinger.⁸ SRHR for unge jenter og kvinner blir ikke sett på som et kritisk humanitært behov, og behovet for finansiering og programmer er stort. Det er **behov for et særlig fokus på ungdom, og da spesielt unge jenter, i Norges nye humanitære strategi.**

2. Prioriteringer for å møte kvinners, jenters og sårbare gruppers behov i forkant av, under og etter kriser

Et kjønns- og likestillingsperspektiv må ligge til grunn i alle faser av humanitær innsats, innen alle tematiske områder som Norge støtter. Dette i lys av årsakene til og omfanget av hvordan jenter, kvinner og sårbare grupper som lhbt-personer og de med nedsatt funksjonsevne rammes av humanitære kriser. Der kvinner og jenter opplever flere og kryssende former for diskriminering, øker deres sårbarhet enda mer. Ny forskning viser at kvinner med nedsatt funksjonsevne er mer utsatt for barneekteskap og partnervold.⁹ Sårbare grupper må derfor fremheves i humanitær beredskap, respons og i gjenoppbygging.

Skadelige skikker øker i krisesituasjoner og har både umiddelbare og langvarige negative konsekvenser for kvinners, jenters og lhbt-personers helse, særlig seksuell og reproduktiv helse og psykisk helse. Det påvirker også deres deltakelse i samfunnet. Særlig barneekteskap er en av overlevelsesstrategiene (negative coping mechanism) som øker i slike situasjoner. Kvinner og jenter som har vært utsatt for skadelige skikker som kjønnslemlestelse, viser ofte tegn på psykiske traumer, inkludert angst, depresjon, posttraumatisk stress og andre stemningslidelser som kan påvirke deres psykiske helse på lengre sikt.¹⁰ Kjønnslemlestelse som tradisjonell praksis kan også forsterkes i en krisesituasjon for å håndtere en desperat situasjon. Behovet for å prioritere skadelige skikker

⁶ Desrosiers, A., Betancourt, T., Kergoat, Y. et al. A systematic review of sexual and reproductive health interventions for young people in humanitarian and lower-and-middle-income country settings. BMC Public Health 20, 666 (2020). <https://doi.org/10.1186/s12889-020-08818-y>

⁷ Fatusi A. Young people's sexual and reproductive health interventions in developing countries: making investments count. J Adolesc Health. 2016;59: S1–3

⁸ ibid

⁹ Exploring Disability as a Determinant of Girl Child Marriage in Fragile States: A Multicountry Analysis - Journal of Adolescent Health: <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2023.07.009>

¹⁰ UN General Assembly (2022), Intensifying global efforts for the elimination of female genital mutilation. A/77/312 Available at <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/07/intensifying-global-efforts-for-the-elimination-of-female-genital-mutilations-report-of-the-secretary-general-2022>

anerkjennes i økende grad. For eksempel ser vi nå at det er **økende fokus i globale diskusjoner på å inkludere kjønnslemlestelse** i Humanitarian Response Plans og Humanitarian Needs Overviews (HNOs).¹¹ **Den humanitære strategien må tydelig prioritere tiltak siktet mot å bekjempe skadelige skikker som en del av humanitær innsats.**

Kvinner, jenter og lhbt-personer som har vært utsatt for vold må **sikres tilgang til helsetjenester, psykososiale tjenester og juridiske tjenester** også i humanitære krisesituasjoner. Det må arbeides aktivt for å sikre kvinner, jenters og lhbt-personers tilgang til SRHR informasjon og tjenester. Dette kan gjøres ved å inkludere SRHR informasjon og tjenester i alle humanitære tiltak. Integrering av psykososiale tjenester i beredskap og respons kan øke effekten av SRHR-relaterte intervensjoner og utfall.

MISP- Minimum Initial Services Package¹² representerer minimumstiltak som er nødvendige for å oppfylle grunnleggende universelle standarder for reproduktiv helse i selv de mest alvorlige omstendighetene¹³. Nettverkene oppfordrer Norge til å sikre at **alle deler av MISIP blir implementert når en humanitær krise oppstår**. Kapasitetsbygging innenfor MISIP både blant norske og internasjonale aktører må også prioriteres.

Trygg tilgang til **tjenester og støtteapparater for jenter og kvinner krever at det investeres i forkant av og under kriser**. Dette betyr at samarbeid og koordinering mellom blant annet lokale instanser som helsetjenester, skoler og lokalsamfunn må legges til grunn. Dette er også essensielt for å hindre at skadelige skikker forekommer/fortsetter. **Slike tiltak krever at støtte og finansiering til kvinne- og ungdoms-ledede sivilsamfunnsorganisasjoner og lokalt forankrede organisasjoner prioriteres.**

For å være en troverdig og effektiv alliert for jenter over hele verden, må **Norge trappe opp arbeidet for å beskytte og fremme ungdoms SRHR behov i kriser**. Den nye humanitære strategien bør derfor ha særlig fokus på denne målgruppen. Mye av jenters sårbarhet i humanitære situasjoner knytter seg til sensitive temaer rundt jenters kroppslige autonomi, medbestemmelse, seksualitet og skadelige skikker. Her har Norge en spesielt viktig rolle å spille som forkjemper for disse rettighetene, også utenom krisetider.

Måltrettet arbeid for å endre kjønnsdiskriminerende sosiale normer og de underliggende maktstrukturene må inkluderes i strategien. Humanitære kriser åpner for å fremme likestilling og normendring på lengre sikt. Arbeid for å endre kjønnsdiskriminerende sosiale normer bidrar til å utfordre holdninger og praksis som støtter opp om vold mot kvinner, jenter og lhbt-personer og en straffefrihetskultur for overgripere. I dette arbeidet er det

¹¹ [The Humanitarian-Development Nexus: The Future of Protection in the Elimination of Female Genital Mutilation | UNICEF](#)

¹² <https://www.unfpa.org/resources/minimum-initial-service-package-misp-srh-crisis-situations>

¹³ Det inkluderer tiltak for å forebygge og respondere på seksuell vold, forhindre svangerskaps- og fødselsrelatert dødelighet og nyfødtdødelighet, gi tilgang til prevensjonsmidler og trygge aborttjenester og redusere hivsmitte, i tillegg til pakker med nødprevensjon og posteksponeringsprofylakse mot hiv som kan gis etter voldtekt. Verktøyet inneholder også planer for å etablere helhetlige SRHR-tjenester når den akutte fasen er over.

avgjørende å involvere hele lokalsamfunnet, inkludert menn og gutter, tradisjonelle og religiøse ledere, og kvinneorganisasjoner/-nettverk.

Det er avgjørende at Norge prioriterer en helhetlig og tverrgående tilnærming til SRHR og bekjempelse av skadelige skikker. Dette betyr at både kriseberedskap, respons og gjenoppbyggingsplaner må sees i sammenheng og inkludere bevisstgjøring, helsehjelp, økonomisk støtte (inkludert 'cash and voucher assistance'), og andre alternative muligheter for utsatte familier. Dette betyr også at arbeid med for eksempel matsikkerhet, utdanning, vann og sanitære forhold må ta høyde for og adressere de ulike behovene som særlig jenter, kvinner og andre sårbare grupper har, og de særskilte utfordringene de har i humanitære krisesituasjoner.

Den humanitære strategien må sees i sammenheng med: Handlingsplanen for rettigheter og likestilling i utenriks- og utviklingspolitikken; for kvinner, fred og sikkerhet; og for kjønns- og seksualitetsmangfold, samt Strategien for inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne i utviklingspolitikken.

3. Finansiering og koordinering

Til tross for økt fare for skadelige skikker (og kjønnsbasert vold som helhet), samt negative konsekvenser for kvinners og jenters SRHR, forblir **innsats som adresserer kjønnsbasert vold og SRHR kronisk underfinansiert i humanitært arbeid.** I henhold til OCHAs målinger, er kun 12.6% av midlene som trengs for å adressere kjønnsbasert vold finansiert så langt i 2023.¹⁴ Det finnes allerede ulike internasjonale fora/plattformer der giverland uttrykker støtte og forplikter finansielle midler til kjønnsbasert vold¹⁵ og SRHR i humanitær innsats. Det krever imidlertid **tydeligere forpliktelser og målrettede midler til arbeid mot skadelige skikker innenfor humanitær respons.**

Det kreves mer regelmessig rapportering på forpliktelser og finansiell støtte gitt, dersom Norge skal bidra til å nå bærekraftsmålet om å eliminere skadelige skikker (undermål 5.3). Under Nairobi Summit 2019 forpliktet Norge 1 milliard NOK til seksuelle og reproduktive helsetjenester og eliminering av seksuell og kjønnsbasert vold (SGBV) i humanitære kriser for perioden 2019-2021. Norge forpliktet også 750 millioner NOK til bekjempelse av skadelige skikker (2019 - 2023). **Norge må videreføre og styrke disse forpliktelsene i ny humanitær strategi, samt rapportere om hvordan midlene brukes.**

Det må tilrettelegges bedre for og prioritere å finansiere lokale organisasjoner som jobber for kvinner, ungdom og andre sårbare/utsatte grupper. Humanitære koordineringsmekanismer ekskluderer ofte lokale aktører, spesielt ungdoms-, lhbt- og kvinneorganisasjoner. Lokale aktører er imidlertid ofte de første til å yte hjelp når en krise inntreffer, og har kunnskap og kjennskap til lokal kontekst (normer, praksis, ulikhet, osv.) som

¹⁴ <https://fts.unocha.org/global-sectors/13/summary/2023>

¹⁵ For eksempel Call to Action on Protection from Gender-based Violence in Emergencies.

er avgjørende for målrettet arbeid mot kjønnsbasert vold som helhet, men særlig skadelige skikker, i humanitær innsats.

Statlige og ikke-statlige sikkerhetsaktører, humanitære organisasjoner og lokalsamfunn involveres aktivt for å beskytte kvinner og jenter mot kjønnsbasert vold, deriblant skadelige skikker, i humanitære kriser. Norge må støtte målrettet kompetanseheving og styrket kunnskap om rettigheter, samt tilgjengelige tjenester – både som en del av forebyggende arbeid (anticipatory action) og respons. Dette vil kreve flerårig finansiell støtte og tydeligere kobling mellom den umiddelbare humanitære innsatsen og videre støtte/mer langsiktig støtte for å sikre tilstrekkelige ressurser og bærekraftige endringer.

På bakgrunn av punktene og anbefalingene nevnt ovenfor, oppfordrer derfor SRHR-Nettverket og Nettverket mot Skadelige Skikker følgende:

- Den nye humanitære strategien må anse klimaendringer og klimarelaterte problemstillinger som humanitære kriser, og forstå hvordan befolkningen rammes ulikt ved å integrere/kreve et kjønnsperspektiv i utformingen og implementering av den humanitære innsatsen.
- Norge må fortsette å være en tydelig stemme på viktigheten av å integrere kjønnsperspektivet og likestilling i humanitær innsats, blant annet ved å snakke høyt om og fremme tydelige prioriteringer for arbeidet mot skadelige skikker og for SRHR i forbindelse med finansiering og koordinering av humanitær innsats globalt.
- Kvinners, jenters og sårbare gruppers menneskerettigheter må fremmes i all humanitær innsats. Dette inkluderer beskyttelse mot alle former for kjønnsbasert vold inkludert skadelige skikker som barneekteskap og kjønnslemlestelse. Det er avgjørende at kvinners, jenters og lhbt-personers SRHR ivaretas og fremmes i alle humanitære krisesituasjoner.
- Norge må være tydeligere og investere midler i tverrsektorielle tiltak for å redusere, forebygge og respondere på kjønnsbasert vold i humanitære kriser, inkludert i ressurser til SRHR og psykososial støtte, også for unge jenter.
- Det er et uttalt mål for Norge å fremme likestilling i all humanitær innsats, og dette må også inkludere robust og langvarig støtte til sivilsamfunnsorganisasjoner, særlig lokale organisasjoner ledet av kvinner, unge og lhbt-personer..

Følgende organisasjoner stiller seg bak innspillet:

